

BIZALOM

Havonta kétszer megjelenő szemle,

a világ folyásáról és az ember alkotásairól

VII. évfolyam.

2. szám.

1936. január 15.

Kápolnaszentelés a szegedi Csillagbörtönben.

Dr Glattfelder Gyula csanádi püspök ünnepi beszéde.

Kedves fiaim!

Most a börtönben két ünnepet ülünk. Évről-évre ünnepeljük és megszenteljük Isten túlradó szeretetének a földön megjelenését, amikor megszületett Fia a mi lelkünk szabadságáért leszállt közénk. Ennek az eseménynek évfordulóját minden esztendőben nagy kegyelettel és reménységgel üli meg ma mindenki, de különösen nagy reménységgel ünnepelik azok, akiknek szive fájdalommal van tele. Éppen azért karácsony ünnepét ünnepelni igazán a betegágyon, nagy szegénységben, vagy lelki szegénységben, abban a nyomott hangulatban, mely a börtönben van, — ott lehet igazán ünnepelni.

Én évről-évre szólok hozzátok, kedves fiaim és magyarázom, hogy a szenvedő embernek, a magára hagyott léleknek, a büntetés terhe alatt görnyedező embernek karácsony estéjén oka van reménységre, karácsony estéjén oka van örömrre, mert nem lehet olyan nagy földi fájdalom, amelynél nem nagyobb és erősebb az égi vigasz. Nem lehet olyan nagy az emberi keserűség, amelynél több vigasztalást és édességet Istennek szerelme nekünk nem nyujtana.

De az előbb a ti lelki pásztorotok szólt erről a karácsonyi gondolatról. Nem szeretném a szavakat ismételni és ugyanolyan gondolatkörbe kerülni, mint amilyen már elhangzott, hanem a mai ünnepem elénktároló másik gondolattal, másik ünnepem kívánok foglalkozni: a kápolna szentelésének ünnepével. A régi kápolna új fényben és új díszben ragyog. A régi kápolna kopottsága, füstje, pora eltűnt és helyette szépen, világosan, derűsen, ara-

nyosan bontakozik ki ez az Isten-háza, ahova ti lelketek szomjúságát kielégíteni, jóakarató törekvésehez az eszközöket elnyerni és a karácsonynak reménységét is magatokba szívni szoktatok eljárni.

Azt kérdezhetné valaki, hogy van-e értelme annak, hogy a börtönben pénzt fordítanak új kápolna építésére, új kápolna díszítésére, van-e értelme annak, hogy a szomjúság helyén, a fájdalom tanyáján felékesítsék azt a hajlékot, amelybe a börtön lakói kényszerűségből mennek be s amely ennélfogva nekik olyan zavartalan örömet, mint a szabad embernek, nem szerezhethet; van-e értelme annak, hogy a kápolnára ennyi gondot fordítsanak: igazgató, lelkész, gondnokság és a letartóztatott rabok, mind-mind hosszú időn keresztül fáradtságukat, munkájukat, érdeklődésüket erre fordítsák. Van-e értelme mindennek? Kedves fiaim, igenis nagy értelme van. Ha valahol, akkor éppen itt a börtönben van ennek értelme. Ez a két gondolat, ez a két ünnepi fogalom, amelyet ma itten ünnepeltek, ez összefolyik. Itt a börtönben különös nagy értelme és jelentősége van a karácsony ünneplésének, mert az a reménységnek, bizalomnak, új életre kelés vágyának és megnyugvásnak érzetét önti a szivbe. Éppen úgy a börtönben a szép kápolnának, a megújított díszben élénklépő és magához hívó kápolnának különös nagy jelentősége van. A kápolna megújítása, a kápolna új díszje azt jelenti, amit nektek ebben a házban annak sok szigorúsága között, annak gyakorlati szomorúsága között keresni és várni lehet és kell: a lélek megújulását.

Mert nem azért száműz titeket ide a társadalom, mintha titeket gyötörni akarna, nem azért rendeli a törvény, hogyha ballépés történt, akkor az aki ezért felelős, itt csak szenvedjen, — ezt is el kell viselni, mert az igazságszolgáltatásnak talán szigorú, de jogos törvénye az, hogy azért amit

vétettünk, eleget is tegyünk —, de nem ez az egyetlen célja. Azért rendel ide titeket az ország, a törvény, hogy olyan átalakulás menjen végbe lelketekben, mint aminő végbement ebben a kápolnában. Megújulni, új emberré lenni, újból jó emberré lenni, újból Isten emberének lenni, újból Istennek kegyelmét hordozni s az embertársak elé, a világ elé ami lelkünket úgy odatárni, ahogy ezt a kápolnát tárjuk a nézők, a látogatók elé, hogy lássák a megújulást s örüljön lelkünk s dicséretet eszközöljön azoknak, akik ennek a műnek szerzői és végrehajtói voltak.

De nem annak örülünk csak, hogy széppé, díszessé tettétek ezt az épületet, nem annak örülünk csak, hogy a művész keze ékessé tette ezt a hajlékot, — nemcsak ennek örülünk, ez az örömnnek másodrendű oka. Az örömnnek elsőrendű oka az, hogy Istennek hajléka megint méltó Isten felségéhez. Istennek hajléka megint mutatja a maga külsőségében is Istennek jóságát, kegyelmét. Éppen ilyen átalakulásnak kell végbemenni a ti lelketekben is. Nem elég a törvény szigorát elviselni, nem elég összeszorított fogakkal és csikorgó fogakkal a büntetést leróni, — ismétlem ezt vállalni kell, mert igazságnak kell lenni, — de ez nem elég. Az országnak reménysége, az egész emberiségnek vágya, főleg pedig Istennek rendelése, hogy a ti lelketekben is ilyen újjáalakulás, ilyen új tartalommal való megtelítés, egész életeteknek ragyogóvátétele történjék és mindannak elhagyása következze be, ami lelketekhez tapadó folt, adósság, tökéletlenség volt.

Nézzétek kedves fiaim, a mai kápolnaszentelésnek ez a tulajdonképeni igazi mély értelme. S örülök, hogy ez a karácsony ünnepével esik össze. A betlehemi titkot egyetlen ember sem tudja fel-fogni: hogyan lett Isten emberré? De Isten mondta, azért hívó lélekkel fogadjuk és vesszük és örülünk neki, hogy Isten így szeretett minket. Örülök annak, hogy a betlehemi titoknak ünnepén ünnepeljünk egyúttal e kápolna felszentelésének ünnepét, mert hiszem, hogy az a betlehemi Kisdéd, az az égből alászállott jóság, az az életet irányító fáklya, az az emberi lelket fölemelő és megszentelő irgalom, az az emberré lett Isten szól és hat és áld majd helyettem és a ti buzgó lelkiatyátok helyett, hogy a ti szívetekben, a ti életetekben ez az átalakulás menjen végbe. Mindaz, ami Betlehemben történt, tulajdonképen egy nagyszerű templomszenteléssel ér fel. Barlangban és koldus-istállóban, szegény jászolban és szűrös szalmán; nem bíbor trónon és selyemágyban, hanem a legszegényebb szegénynél is szegényebb körülmények között jelent meg az Isten Fia és lett a mienk, hogy mi az Övé legyünk. Nagyobb ragyogás és nagyobb átalakulás, mint aminő itt, ennél a betlehemi jászolnál végbement, nem képzelhető.

Miért történt mindez? Hogy ehhez hasonló menjen végbe a ti lelketekben. Isten Fia azért lett emberré, hogy a nyomorultak remélni tudjanak, hogy a szegények az élettel megbirkózni tudjanak, hogy a bűnösök erőt nyerjenek, hogy azok, akikről a világ megfelüdkezett, a mennyei Atyában és

egyszülött Fiában mentőt, barátot, testvért találjanak. S megjelent azt Isten Fia abban a betlehemi barlangban nemcsak a nyomorultaknak, bénáknak, szegényeknek, betegeknek, hanem talán legesleginkább a rabok vigasztalására, hogy ők meg a szabadsághoz a jogot visszaszerezzék, a szabadsághoz az érdemességet megszerezzék, a szabadságra Istennek különös erejét elnyerjék, hogy a szabadságra eljussanak.

Kedves fiaim! Értsétek meg, hogy amikor karácsony estéjén a kápolna szentelését tartjuk, akkor annak nem szabad csak valami külső szertartásnak lenni. Szenteltvízzel hintettük meg a falakat, tömjénfüst szállott felfelé szent imádság kíséretében, mellyel Istennek áldását, segítségét leesdettük erre a szent helyre. De ha csak a falakra hull a szenteltvíz, ha csak füst az a tömjén, amely illatot áraszt, de nem mutatja egyúttal a lelki jószágot, az Istenhez emelkedést, akkor ez az egész szertartás értéktelen dolog. Én hiszem, hogy úgy kapcsolódtatok be a szertartásba, hogy kértétek Istennek áldását és hogy erről a szent helyről szünet nélkül költözzék a ti lelketekbe erő, bátorság, jóság. Hogy ne csak arra emlékezzetek, amikor megbotlottatok és ne azért mentegessétek magatokat és ne arra gondolatok csak, ami talán az életben vár majd rátok és akadályokat gördít utatokba, hogy ne csak arra emlékezzetek, ami akadály, nehézség, baj, hanem arra, ami a lelket fel-emeli, ami az embert előre viszi, ami itt lebeg közöttünk: Istennek kegyelme. Arra emlékezzetek, hogy itt az oltáron mutatja majd be az Úr Jézus szent áldozatát. Ő fog majd ide leszállani nap-nap után. Ő lesz az a központ, aki a büntetett emberek szíve vágyát összegyűjti, hogy azután a mennyei Atya elé vigye és segítők kegyelmét leesdje. Ő lesz majd az oltárszekrényben mindegyitek barátja, megértő támogatója. Hogyha ti ezt majd megértitek, hogyha ebbe a templomba azzal a tudattal jöttök, azzal az elhatározással, amellyel itt ünneplünk, léptek be, hogy ezt a szellemet akarom elsajátítani és ezzel a gondolattal akarok felkelni, bátrabban és szívesebben jövő életembe előre tekinteni, — hogyha ez megvalósul, hogyha ezzel a gondolattal van eltelve lelketek, akkor ennek a kápolnának felszentelése mindannyiatok számára nagy áldás és boldogság lesz, egy új életnek dúsan csörgedező forrása.

Kívánom kedves jó fiaim, hogy a betlehemi Kisdéd, aki a keresztény katolikus templomot igazán templommá avatja, akinek jelenléte a katolikus templomból igazán szentélyt formál, akinek jelenléte a szívben, a lélekben minden egyes emberből is szentélyt formál, hogy ez a betlehemi Kisdéd költözzék be a ti lelketekbe. Költözzék be mindenitek szívébe, amint be fog költözni ebbe az oltárszekrénybe. Költözzék be gondolkodástokba, mint ahogyan szelleme eltölti ezt a szent helyet. Alakítsa át élteteket úgy, ahogyan gondos kezek átalakították ezt a templomot, hogyha majd a törvény visszabocsát titeket az életbe, akkor nyugodt és derült lélekkel jelenhessetek meg ott, nem félve a nehézségektől, hanem azzal a tudattal: hordozom Krisz-

tusnak kegyelmét, áldását; eltölti az én lelkemet Uramnak szent malasztja, felszentel és megújít engem és ezért nyugodtan és bizalommal megyek az én kötelmeim teljesítésére.

Ezt a reményt, ezt a szeretetet, bizalmat kívánom én nektek és kívánják mindazok, akik a ti szép ünnepségeken megjelentek, legértékesebb, leggazdagabb karácsonyi ajándék gyanánt. Épültünk mindannyian azokon a szép énekeken, előadásokon, szavalatokon, amelyek mind-mind az isteni Megváltó jóságáról, lelkeket felemelő erejéről kegyességéről szóltak. De azt hiszem, hogy ti mindezzel nem csak meghatni kívántatok minket, hanem bizonyítékokat kívántatok arranézve szolgáltatni, hogy nemcsak a templom újult meg szépen, hanem mindegyitek kebelében megújult a megszentelő élet. A lelki templomszentelést engedje a jó Isten mindegyitek kebelébe végbemenni. Akkor hálát adhatunk s örömmel borulhatunk le a mi isteni Megváltónk előtt, mert a templomszentelésnek a végbemenése nem csak egyesekben, hanem az egész magyar nemzetre is megújulásnak, a bizalomnak és áldásnak lesz a forrása.

Ezzel a gondolattal áldalak most meg külön is benneteket, kedves fiaim, kérve az isteni Megváltót, hogy a főpásztornak áldásához a maga kegyelmének gazdagságát fűzze hozzá: az ő kegyelmének öröme költözzék be mindnyájatokba és maradjon egész éltén át. Amen.

Kápolnánk felszentelésére! ...

Összegyűltünk áhitatos csendben,

Főpásztorunk, ...

Felszentelte újból kápolnánk.

Ujjongással van teli a lelkünk,

Hisz, ... ezentúl,

Égi-Atyánk, ... ide tekintsz le ránk!

Új ruhában tündököl a házad,
Aranyos fal, ... kéklő mennyezet,
Aztán minden, ... minden ami itt van,
Dicsőíti, zengi szent Neved!

Más ruhában nézd Atyánk, ... az oltár,

Új színt kaptak lám a vén padok,

Feléd nézve összekulcsolt kézzel,

Imádkoznak benne bús rabok!

Úr Isten ... Ott fenn a magas égben. ...
Aki látod, hogy most itt vagyunk,
E szent helynek mélységes csendjében,
Halljad imánk, ... reszkető szavunk!

Miatyánk ki vagy a mennyekben,

Felajánljuk kicsi templomunk,

Zárd szívedbe... légy lakója mindig,

Hisz... mindnyájan bűnösök vagyunk!

Nehéz szívvel törd, hogy ide járjunk,
Itt tisztuljunk, ha bűn súlya nagy...
Mégbocsátást engedd, hogy itt nyerjünk,
Mert Te, Urunk... örök jóság vagy!

Hagyd, hogy imánk halkan elrebegjük,

Bajban kérjük a Te kegyelmed,

Hagyd, Uram... hogy beteg, fájdó szívünk,

Kiönthessük mindig itt Neked...

Amen!

A magyar falvak egészségéért.

Magyarország egészségügye az Országos Közegészségügyi Intézet VIII. évi jelentésében.

Három évig a tifusz nyomában.

A kérdéseket a különböző osztályok különböző oldaláról közelítik meg és derítik fel. Egyetlen példa: Az 1934 előtti évek súlyos gondja a sok hastifuszmegbetegedés tisztázása volt. E megbetegedések okának felkutatását 1934-ben elsősorban a Járványügyi Osztály vállalta. Az osztály vezetője többéves megfigyelés alapján ugyanis rájött arra, hogy az időjárás és a tifuszmegbetegedések száma között szoros összefüggés van: a napi átlagos hőmérsékletnek 20 C. fölé emelkedését körülbelül négy hét múlva követi a hastifuszesetek szaporodása. Tisztázni kellett ezt az összefüggést. Az Intézet kiküldte egyik szakemberét egy tifuszszal erősen fertőzött járásba, ahol ez az orvos három éven át minden ősszel, szeptembertől december végéig végezte kutatásait. A Járványügyi Osztály végül a legyekre gyanakodott.

A Bakteriológiai Osztály ilyen előmunkálatok után a legyeknek tifuszbacillusos továbbvivő képességét vizsgálta. De bekapcsolódott a nagy munkába a Parasitológiai Osztály is, amely a légy biológiájával foglalkozott. részletesebben és megállapította, hogy a közönséges házilégy alig száll az emberi ürülékre, s nem valószínű, hogy ez a légyfaj hurcolja tovább a fertőzést. Viszont rájött, hogy éppen az a légyfaj, amely a gyümölcsökön található leggyakrabban, nem ilyen tartózkodó. Éppen ezért ennek a légyfajnak a szerepét kezdték az Intézet szakemberei tanulmányozni és ezzel egyidejűleg kísérletek folytak faluhelyen a légyszaporodást meggátló eljárások kidolgozására.

Tökéletes együttműködés ez. Ezt a tökéletes együttműködést az egyes osztályok szoros kapcsolata biztosíthatja csak. A budapesti központi intézetben kéthetenként referáló délutánok vannak, amelyeken a rokon-munkaterületeken dolgozó kutatók mind megjelennek.

A magyar falvakért folyik ez a munka. Természetesen az elszomorítóan elhanyagolt magyar falvakban egyelőre a possibilities (lehetséges) és nem az ideális (eszméi, tökéletes) megoldások felé lehet csak törekedni. A mai „filléres“ egészségügyi szolgálat mintaképe ez az Intézet. De egyben súlyos végzetet elhárító és talán a végső órában jövő segítség is. Csak az 1934-es évben 26 új egészségvédelmi körzetet szervezett meg az Intézet, ami körülbelül 200.000 falusi lakos egészségéről való gondoskodást jelent.

Az újabban terjedő magyar betegségek egyik legsúlyosabbja: a malária. (Malária: a váltóláz, egy faja. Rendszeres 3—4 napos időközökben fellépő láz. Lép megnyobbodással jár.) Az Intézet Parasitológiai Osztálya 1934-ben részletesen foglalkozott vele. A megbetegedések száma évről-évre nő. 1927 óta 1934-ben jelentették a legtöbb maláriás megbetegedést: közel hétezeret. A Parasitológiai Osztály az elmúlt évben körültekintően folytatta a hazai malária elterjedtségére vonatkozó kutatá-

sokat, melyeknek végső célja az, hogy az antimaláriás küzdelemnek hazánkban a leghatásosabb és legcélszerűbb módját kidolgozzák. Ebben a növekvő számban a megnyugtató csupán az, hogy a malária azokban a vármegyékben és járásokban lépett fel a legnagyobb számmal, amelyekben a kutatómunka legerősebben folyik. Minél több betegre terelődik tehát a gyanu, annál gyakrabban igazolódik náluk a maláriás fertőzés, amit azelőtt betegségnek tekintettek. Legtöbb a maláriás megbetegedés az észak-keleti és a délnyugati vármegyékben. Ezekről a területekről 2.000 újabb tízeven aluli gyermektől szerzett az Intézet vérkészítményeket a malária-index megállapítására. A feldolgozás a jövő év munkája lesz.

Bányászélet.

Véglegesen befejezte a Parasitológiai Osztály a bányászotszályra vonatkozó kutatásait és tisztázta ennek előfordulási viszonyait és a fertőzés jelentőségét. Összesen 33 nagyobb bányáuzem közel három és félezer munkásánál végeztek vizsgálatot. Különösen Brennberg, Tokod és Dorog bányáinál fertőztek a munkások. Megdőbbentő számokat közöl itt a jelentés: Brennbergen a megvizsgált mélyszini munkások 75 százaléka, és a felszínen dolgozó bányászok 13 százaléka volt beteg. A vizsgálatok során kiderült hogy a fertőzés kizárólag a mélyben dolgozókat érte. A felszínen dolgozó bányászok — mint kisegítőmunkások — a mélytárnakban szereztek fertőzésüket. De tisztázta azt is a vizsgálat, hogy a földalatti munkához való fokozatos alkalmazkodás végül — a fertőzöttség ellenére — egyensúlyi állapothoz vezet és a vérképben normális viszonyokat teremt.

Ezek az analízisek rámutattak arra, hogy a bányamunkások nehéz fizikai munkájukhoz képest, különösen szénhidrátokból, kevés táplálékot vesznek fel, úgy, hogy amennyiben náluk vérszegénység lép fel, ez végül inkább a hiányos táplálkozásra, mint a bányászszálya vezethető vissza. Mégis igen fontos, hogy főregfertőzés ellen a bányáuzemek a legerélyesebben harcoljanak. Az egy főreg által 24 óránként elvont 0.3—0.7 köbcentiméter vérveszteség nem tekinthető jelentéktelennek.

Az Intézet tisztázta a fertőzés leküzdésének módjait is. Egyik legfontosabb feladat a bányalegényesség kioktatása mellett a talaj új szennyeződésének elkerülése és a fertőzött talaj fertőtlenítése. Megállapították továbbá a hatékony gyógyszereket és adagjaikat is. Tokodon és Dorogon a fertőzötteket mind kigyógyították, Brennbergben a betegek gyógykezelése — a legszebb eredmények mellett — folyamatban van.

Magyar falvak kútjai.

A Közegészségügyi Intézet nagy anyagában a legjelentősebb kérdések egyike a magyar falvak kútjainak problémája. Az ivóvízvizsgálatok száma 1934-ben közel négy és félezerre emelkedett. Szomorú és megdőbbentő szám, hogy a négy és félezer ivóvízminta közül 2760-at kellett kifogásolni. A hatóságok mindjobban belátják a magyar falvak vizellátásának

fontosságát és mind nagyobb számmal küldik be vizsgálatra a vízmintákat. Az Intézet új katasztert állított fel, amely 16.000 falusi kút helyszíni és vizvizsgálati adatait tartja számon.

A rendszeresen ellenőrzött „jó ivóvíz“ tábláskutak száma 552-re emelkedett. Az elmúlt évben a belügyi kormány újabb 22.000 pengőt folyósított az Intézet kútjavító és kútépítő akciójának támogatására. Ebből Nógrádban 12, Zemplénben 14, Baranyában 13, Hevesben 8 kútjavítás, illetve új kútépítés javította a falusi lakosság ivóvizét.

Mindez a központ munkája volt eddig. De hasonló lázas erőfeszítéssel és igyekezettel dolgozik szerte az országban az Országos Közegészségügyi Intézet hatalmas vidéki szervezete. Az Intézetnek hét nagy állomása és 11 kórházi laboratóriuma van vidéken. A vidéki állomások 182.702 vizsgálatot végeztek 1934-ben, míg a vidéki kórházi laboratóriumok 45.188 esetben vizsgálták meg a hozzájuk juttatott anyagot. Az állomások közül a legnagyobb számú vizsgálati anyaggal Pécs került az első helyre, míg a vidéki kórházi laboratóriumok közül Nyiregyháza.

Magyarország helye az európai betegségtabellában.

Érdekesekek és tanulságosak azok a statisztikai összeállítások, amelyek a legfontosabb fertőző betegségek európai elterjedtségére vonatkoznak. Ezek a táblázatok igazolják talán a legjobban, milyen sürgető és nagy szükség van nálunk a Közegészségügyi Intézet magyarságmentő munkájára. A tízfusztáblázatban például feltűnik, hogy Magyarország az utóbbi évek nagy erőfeszítései után is 1934-ben a harmadik helyen állt a legnagyobb megbetegedési arányt mutató államok között. Több tifuszeset csak Bulgáriában és a kis Malta (Földközi Tengeren) szigetén volt. Megbetegedési arányszámunk körülbelül hússzor akkora, mint a nyugateurópai államok legtöbbjében. Dizentéria csak Romániában van több, mint nálunk, a diftériamegbetegedésekben viszont Anglia, Ausztria, Bulgária, Csehszlovákia, Jugoszlávia, Németország és Skócia után következünk. Skarlatinamegbetegedések statisztikájában kilencedik helyen állunk harmincnégy állam között. Ezt a rossz arányszámot megjavítani, a járványokat megfékezni a Közegészségügyi Intézet nagy feladata.

A vaskos kötetet kitevő jelentésben minden osztály és minden fejezet többször hangsúlyozza, hogy a Közegészségügyi Intézet céljainak legelsője a magyar falu egészségének megjavítása. Ennek megfelelően az általános egészségvédelem is első sorban a falut tekinti munkaterületül és így az elmúlt esztendőben is falun indította meg az új egészségvédelmi szolgálatok túlnyomó részét.

1934-ben 26 új egészségvédelmi kirendeltség munkájával nőtt és erősödött az Intézet egészségvédő munkássága. Az orvosi munkát 118 orvos látta el. A körzeti munkát pedig 74 védőnő végezte.

28 egészségházban folyt a gyógykezelés és a vizsgálat. Tizenkét iskolafürdő volt üzemben. Az egészségházban nyolc Röntgenkészülék és tíz kvarclámpa állott rendelkezésre. Örömlünk kell ezeknek az eredményeknek, mert itt mindegyik szám nagy

erőfeszítést jelent. De egyben el is szomorodhatunk, hogy még mindig csak ilyen kicsik ezek a számok, — anyagi nehézségek akadályozzák egyelőre azt az igazán nagyarányú munkát, amelynek elvégzésére az Intézet hivatott.

A magyar falvakban egymásután ássák az új kutakat, s egyre többre kerül fel a zöld kereszt és a tábla: „Jó ivóvíz.“ Évről-évre többen lesznek kint vidéken a zöldkeresztes egészségügyi védőnők, akik orvossággal és tanáccsal kopogtatnak be az eddig teljesen elhanyagolt kis vályogházakba. Szaporodnak a tömeges védőoltások, csökken a diftéria-megbetegedések száma, átfogó és nagy egészségügyi kísérletek és kutatások folynak az ország minden részében.

Roppant arányú, hatalmas hódítómunka az Országos Közegészségügyi Intézet évszázadok mulasztását helyrehozó erőfeszítése. A gyógyítás tudományának legmodernebb eszközeivel és a legteljesebb emberi erőfeszítéssel folyó kemény harc ez: Magyarországot meghódítani az Egészség számára. Nyolc éve lángolt fel erősebben ez a harc, amit e nyolc év alatt az Országos Közegészségügyi Intézet viv. Egészségügyi térképek jelzik azóta a hadállásokat, amelyek egyre kedvezőbbek, egyre biztatóbbak. Térképeken és a valóságban láthatjuk: az ország milyen részeiben, járásaiban, falvaiban gyúlt ki a fény, s hogyan terjed, milyen átkarolómozdulatokat végez, — egészséges gyerekek, gyógyult felnőttek, javuló statisztikák tanuskodnak róla, hány ezer és ezer embert sikerült megmenteni egy teljesebb és nagyobb Magyarország számára.

Most jelent meg az Országos Közegészségügyi Intézet VIII. évi jelentése Magyarország egészségügyi állapotairól. Egy nagy harc tervei, központi irányítása, s remek eredményei tárulnak fel ebben a vaskos kötetben. Nincsen osztálya az intézetnek, amelyek munkaterülete ne szélesedett volna és a felmerülő problémák nagyságának és fontosságának megfelelően a munkatársak száma is emelkedett. Orvosok, vegyészek, mérnökök, gyógyszerészek, védőnők, tisztviselők kis hadseregét mozgatja már ma az Intézet vezetősége, — zöldkeresztes hadsereget, amely sorra veszi a magyar népegészségügyi problémáit.

Mária néni „háztartási naplója.“

Mária néni nem rokonunk ugyan, de azok közé a ritka emberek közé tartozik kik ezerszer többet jelentenek számunkra, mint akármelyik rokon. Mindég vannak jóságos és okos szavai, melyek hallatára eltűnik a gond és amelyek a legbonyolultabb mából is találnak átmenetet a holnapra.

Szivjósága és megtisztult életbölcselete, már betűinek szép nyugodt formáiból is felénk sugárzik. Határozottság és öntudat ugyan látszik az íráson, de a felfuvalkodott fölénynek semmi nyoma.

Mária néni mindég segítségre készen és bizalomkeltően jön az emberhez. Ahol az ő vagyona nem elég ahhoz, hogy segíteni tudjon, mindég

tud összeköttetéseket teremteni, tud bölcs tanácsot adni. Sok barátja van. Mindenki néninek szólítja. Az ő nevének olyan meleg csengése van, mintha az már magában is nagy ajándék lenne.

Ha az élet, — oh mily gyakran! — nehéz helyzetbe hozott és már más kiutat nem láttam, magam és családom számára, akkor Mária néninek feltártam helyzetünket és segítségét kértem. Sohasem kopogtattam hiába. „Természetesen örömet segítetek nektek. Egyelőre 50 P-t nélkülözhetek. Ha ez nem elég nyugodtan megírhatjátok, akkor elsején még küldök további 50 P-t, — előbb sajnos nem lehet.“ Az utalvány szelvényén biztosan volt még egy szívélyes üdvözet, sok jó kívánság kíséretében.

Amikor egy év múlva, abba a szerencsés helyzetbe kerültünk, hogy hálás szavak kíséretében megfizethettük tartozásunkat, ismét írt: „A visszafizetés nem lett volna oly sürgős. Esetleg gondokban vagytok most e miatt. Ti többen vagytok, én csak egyedül. De örülök, hogy gondoltatok rá. Nem mindenki teszi ezt, még azok sem mind, akik jobb sorsban vannak mint ti.“

Levelével majdnem egyszerre tudtuk meg, hogy nem várt körülmények folytán elvesztette állását és még nem kapott másikat. De azért ő bátran, csüggedést nem ismerve írta: „Ha az utóbbi időben többféle baj is ért, mégis okom van rá, hogy sok mindenért hálás legyek.“

Mária néni váratlanul meglátogatott és mesélt nekünk. Ünnepnap volt az ilyen nap. Őt mindig nagy belső nyugalom, törhetetlen bizalom töltötte el az iránt, hogy ami az embert éri az mind jó, vagy legalább is jóra fordul. Mint a távolból felénk sugárzó örök csillagok fénye és nyugalma, úgy hat egy ilyen kivételes ember fénylő lényé környezetére.

„Mi sem vagyunk háttartalanok és vitézen kiálltunk némely nehézséget, a szívünk vidám maradt és emelt fővel jártunk, — mondta a feleségem, de Mária néni, te vajjon honnan veszed ezt a senkihez nem hasonlítható, örökké ajándékozó és soha ki nem fogyó erőt?“

A felelet egészen szokatlan és meglepő volt.

„A háztartási naplóból,“ mondta és mosolygott.

Bizonyára csalódott arcokat vághattunk, mert Mária néni kiegészítette. „Ezt ugye nem gondoltátok? de úgy van, az életem háztartási naplójából! A „tartozás“ rovat magától megtelik, ha nyitva a szemünk és segíteni kész a szívünk. De legtöbb ember csak a szenvedést és gondot könyvelni szorgalmasan és azokat a kívánságokat, melyek teljesülését az élet megtagadta tőle. Pedig e kívánságok sokszor nagyon balgák, mivel azonban, az emberek nem vizsgálják meg kívánságaikat abból a szempontból, hogy van-e helytálló értékük és az utánuk való epedezés alatt nem is veszik tudomásul azt a jót, amit az élet ad, az egészséget, a hozzátartozóink szeretetét, a mindennapi kenyeret, csak akkor becsülik, ha már elveszett. Mig meg-

van, ügyet se vetnek rá s más után vágynak. Én nem akarok ezek közé az emberek közé tartozni. Minden boldog pillanatot naplóm követel oldalára könyvelek. És azt találtam, hogy minden nap legalább annyi örömet hoz, mint amennyi küzdelmet. Ha egyszer hozzászoktunk ahhoz, hogy megtudjuk becsülni, azokat a jókat és azokat a kis örömöket melyeket egyébként csak akkor részesítünk figyelemben, ha hiányoznak, de amikor megvannak, ügyet sem vetünk rájuk: idővel igen élesé válik majd tekintetünk és *mindenütt* fogunk valami olyat találni, aminek örülhetünk. A végösszege azoknak a kis örömöknél, melyeket az egyes napok nyújtanak, s melyek mellett általában figyelmellenül mennek el az emberek oly boldog életet eredményez, melyre szép emlékekkel tekintünk vissza. Mivel én így mindég telve vagyok örömmel könnyen adhatok is belőle.

Az örömmel úgy van az ember, minél többet adunk belőle másoknak, annál több marad nekünk belőle. Így mindég újra és újra adhatok, mert az öröm kincsébányája kimeríthetetlen.

Felfogása helyességének bizonyítékául M. néni elénk tette legutóbbi könyvét. „Életem háztartási naplója.“ Ez volt az ő szilárd, szabad, tiszta nyugodt írásával az első lapon írva. Azután sok sűrűn teleírt oldal következett, a hétköznapok sok kis, vidám élménye. A hársfavirág gyöngéd illatáról, zümmögő méhekről vidáman játszadozó gyermekeseregről, egy nagy örömet okozó levélről és még sok minden másról, lehetett itt olvasni, sok szépről, ami egy melegen érző szívnek és világosan látó szemnek örömet okozhat. Az egész könyv egyetlen hálaadás volt Isten mérhetetlen gazdagsága iránt, amit az embernek érezni, élvezni és tovább adni szabad.

A könyv végén néhány szó volt, melyet nem régen olvastott: „A bennszülöttek az aratásnál a rizst kalászonként vágják le egy kis késsel. A bennszülöttek vallása szerint az istenek minden más eljárást, amivel egyszerre több kalászt vágna le valaki: kapzsiságnak tekinthetnének és rossz tennéssel büntetnének. Aki túl sokat és türelmetlenül követel, annak lelke elhagyja testét és az lélek nélkül marad a földön.“ Ugy tűnt fel nekünk, mintha e néphit mély bölcseséget jelképezne. A kapzsiság bensőnkét szegényé teszi, lelki terméketlenséget hoz létre. A kapzsi ember éhez és szomjazik, a gazdagság közepette is. Lélektelen test a büntetése és homályosan látó rossz szem. De aki a kapzsiságot levetkőzi, s rászoktatja magát arra, hogy azokat az apró értékeket is figyelemmel becsülje meg, melyeknek a fontosságát rendszeresen, akkor szokás észrevenni, mikor már elveszték: lelki békére talál s nem követ el megfontolatlan tetteket. —

Ezért írhat M. néni oly sok örömteljeset az ő „Háztartási naplójába.“ És akkor is ha gondok szakadnak rá, bizakodva mondhatja: „Okom van arra, hogy sok mindenért hálás legyek.“

Világ folyása.

Kápolnaszentelés és karácsonyfa-ünnepség a szegedi kir. kerületi börtönben. (Szegedről beküldött hír.) A kerületi börtönben az idén is megtartották a rabok karácsonyfa-ünnepségét, amelyet a börtön átalakított kápolnájának felszentelésével kötöttek egybe. Az igazságügyminiszter ugyanis engedélyt adott a kápolna restaurálására, mellyel a közelmúltban készültek el. A kápolnaszentelést Dr Glattfelder Gyula megyéspüspök végezte, akit a tisztikar élén Dr Csiky Jenő börtönigazgató fogadott.

Az ünnepség rendkívüli megható volt, könny szökött a rabok szemébe. Az ünnepi beszédet Dr Glattfelder Gyula megyéspüspök mondotta, melyet gyorsírás útján sikerült megörökíteni s más helyen egész terjedelmében közölni. Beszéltek még: Lélek Gábor börtönlelkész és Dr Csikós Nagy Józsefné, a kat. Növédő Egyesület elnökhelyettese. Ezután kiosztották a Növédő Egyesület 700 drb. szeretetsomagját, amelyeket nagy örömmel köszöntek meg a rabok. Karácsonyi énekek és szavaltatok tették még hangulatossá a szép ünnepséget.

Hasznos tudnivalók.

A nagykörsi szőlőtelepítés történetéből. Nagykörs város közművelődési ügyosztálya levéltári kutatásokat végzett a nagykörsi szőlők telepítésének idejére vonatkozólag, melyből kiderül, hogy a homoki szőlőkultúra egyidős a hegyvidékivel. Nagykörsön jelenleg szőlővel beültetett terület 4.778 kat. hold. Ebből 1880 óta, tehát a filoxeravész után telepítettek 2.300 kat. holdat. Már 1835-ben is 2.400 kat. hold szőlő volt Nagykörsön. Ennek telepítési ideje részben még a mohácsi vész előtti időkre nyúlik vissza. 1810-ben Nagykörs város tanácsa 411 kat. hold kiterjedésű homokot osztott szét abból a célból, hogy azon szőlőt telepítsenek. 1718-ból származó dézsmalajstromokból megállapítható, hogy már ekkor 1.052 szőlőbirtokos volt Nagykörsön, kik a jelzett esztendőben 3.480 hl bort szűrték. 1654-ben a termés 2.300 hl. Nagykörs ekkor török uralom alatt állott Nyilvánvaló, hogy a telepítés idejét még a mohácsi vész előtti időben kell keresnünk, mivel a török uralom csak pusztulást jelentett. Az 1630-at megelőző levéltári anyag megsemmisült, de már a közölt adatok is igazolják, hogy a homoki szőlőkultúra a hegyvidékivel egyidős, mert hiszen a híres tokaji bor is csak 1560-ban jutott világhírré és 1755-ben készítették az első aszú bort.

Hogy az alföldön miért kellett szőlőt telepíteni, erre élénk színekkel világít rá Szépe Pálnak és társainak 1810-ből származó beadványa, kik 1810-ben homokos területet kértek és kaptak Nagykörs város tanácsától szőlőtelepítésre. Ez a beadvány a következőket mondja:

— Ha körülnézünk határainkon, látjuk, hogy mezős térségeink nagy részét sikertelen homok- és sivatagbuckák foglalják el; azonban tapasztaljuk, hogy azok hovatovább jobban-jobban terjednek, mert a szelek által, tereltetvén nemcsak legelőinknek nagy részét borítják el, hanem sok helyt réteinket és szántóföldeinket is elöntik.

— Kedvtelen azért a munka, egyrésről bennünk annak látása és tapasztalása, mivel szénaboglyáink száma kevesedik, üres vermeink sokasága pedig növekedik, s a magunk és jószágunk élélmé ezáltal fogyatkozik: de másrésről a magunk javára törekvő és a kártól őrizkedő természeti tulajdonságunk ösztönt ad arra és ingerli értelmünket, hogy a rosszat, ha el nem hártják tőlünk, annak vagy megakadályozásában, vagy ha lehetséges hasznunkra való fordításában módot keressünk.

— Példa lévén arra városunk környékein plántált szőlőkertjeink, látjuk, hogy azok körülöttünk homoktengerben fekszenek, de a szorgalmatosság azokat annyira vitte, hogy már most kies szilasokkal, tölgyesekkel ékeskednek, kellemes gyümölcs-termő fákkal beültetve és szőlőtőkékkel megrakva vagynak, s közbe-közbe pedig a legszelidebb veteményföldek terjeszkednek ki. Ezen példa és annak mindennapi szemlélése meggyőz egyfelől bennünket, hogy a természetnek szintolyan kincsei vagynak a sikertelen homok ölében, valamint a kövér föld kebelében elrejtve: másfelől megtanítja értelmünket, hogy a határunkon terjedő homokot, hogy kell megakadályoztatni, sőt azt hasznunkra is fordítani és annak kincseivel élni.

— Szorgalmatosság és munka kívántatik ugyan annak elérésére, de a haszonélvezője a szorgalmatosságnak: tapasztaljuk magunk, hogy a szőlőművelés szintolyan anyáaga az élelemnek és gazdaságnak, mint a szántás-vetés, érezzük, hogy a mi szöke homokjaink árkocskáiba megért fekete szőlő-gerezdek hamvas sorai nem csekélyebb áldás az emberek táplálására, mint a feketeföld barázdáiban természetett szöke kalászok bokros mezei, mert a szomjúság az eleséggel egyenlően uralkodván az élő állatokon, minekutána az eredeti vadságból kivetkezett emberi nem a szelidebb eledeléhez szokott, annak a kipallérozott életmódja szerint olyan szükségessé tette neki szomjúsága eloltására a bort, mint éhsége elűzésére a főt eledelket. Onnan van, hogy a szántóvetők őrmest adják búzáikat a mi rubinszínű borainkért és akik abba másutt fogyasztást szenvednek, messziről megkeresnek bennünket és ami szükségünkön felül boraink vagyon, azt pénzen is megveszik, melynek árával mi más szükségünket pótoljuk egyébként is a mi városi közönségünk polgári jólétének a helybeli szőlőművelés és annak gyümölcse a bor a veliculuma.

— Mivel tehát a szőlő gazdaságnak és jólétnek egyik kútfeje és a szöleinknek szülőanyja a mi homokjaink, édes huga pedig szorgalmatosságunk, szorgalmatosságunknak azonban elészítője a haszonvétel; mivel továbbá a szőlő a szelidebb klíma növénye és boldogabb országok termése volna, nem szolgál az városunk kisebbségére és kárára, hogy a szőlőket terjesztjük, sőt inkább előmenetelünkre

és dicséretünkre válik, hogy mi a hitvány homokjainkat oly nemes produktum természetésére tudjuk használni, mint a bor és azáltal azok kiellenségeit kellemetesekké tudjuk formálni, káros voltokat pedig hasznunkra fordítani.

— Ezen előadott okaink mellett kérjük azért a nemes tanácsot, hogy a Tázerdeje és a Pecekhegy felső végein levő homokbuckákat, melyek haszontalanok lévén egyébre, még csak legelőnek sem alkalmasak, részünkre szőlőnek, melynek legjobb, kiosztani oly plágákban egyőnknek-egyőnknek, hogy ott alkalmasos táblaszőlőket plántálhassunk.

A szarvasmarhák takarmányozása.

A szarvasmarhafélék beszorultak az istállóba és folyik a téli takarmányozás. A nyári takarmányozásnál alig van a gazdának gondja a jószág takarmány-adagjainak kiszámításával, mert az állat táplálékának nagy részét a legelő szolgáltatja, ha pedig valamivel pótolni is kell, akkor kaszált zöldtakarmány áll rendelkezésre; legfeljebb kevés erőtakarmánnyal kell a hiányt pótolni.

Mikor télen beáll az állandó istállózás, nagyobb körültekintéssel kell a takarmányozást végezni.

Legfontosabb a gazdára, hogy az állat miként értékesíti az adagolt takarmányt, hogy tartása kifizetődjék. Mert az állatok egy része sokat fogyaszt és még sem termel annyit, mint az a hasznosabb jószág, mely kevesebb fogyasztás mellett is aránylag sokat produkál. A takarmányértékesítő képesség az állat kora, neme, fajtája, sőt egyedek szerint is sokféleképp változik. Így a fiatal állat aránylag olcsóbban gyarapszik, mint az idősebb. Ezt az anyagcsere teljesítőképesége magyarázza meg.

A fiatal üszőborjúk rendszer és helyes takarmányozás és tartás mellett a következő súlygyarapodást tüntetik fel:

	kg
a születéstől 6 hónapos korig, havonta	24—25
6 hónapos kortól 1 éves korig,	" 18—25
1 éves kortól 1½ éves korig,	" 10—12
2 éves kortól 3 éves korig,	" 6—7

Ezek az adatok világosan mutatják, hogy az üszőborjú egyéves korig fejlődik legtöbbet. Azért tehát iparkodjék minden gazda fiatal állatait jól tartani, mert ha ezeknél takarékoskodik, csupán csenevész, kistermetű, fejletlen állatokat fog nevelhetni, melyek azért maradtak le, mert elsőéves korukig rosszul voltak táplálva. Ezt a mulasztást később nem lehet pótolni.

A takarmányértékesítő képesség mindig fajta-tulajdonság is. A pirostarka szarvasmarha rendszerint jobban hizlalható, mint a magyarfajta vagy annak keresztezései. A hizlalóüzemek mindig szívesebben is vásárolják a tarka fajtákat. De a takarmányértékesítő képesség a tehének tejelőképességénél még inkább kell, hogy figyelembe legyen véve. Általában a vöröstarka tehének jobb tejelők, mind a magyarfajták, mert azoknál már évszázadok óta a szelektálás révén a tejhozam fokozódott. Változni szokott a tejelőképesség aszerint is, hogy a tehén frissborjas-e, vagy elapadáshoz közeledik. Mégis

